

Свистун А.О.

здобувач

ДННУ «Академія фінансового управління»

Svystun Andrii

GESI "Academy of Financial Management"

**КАПІТАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ РОЗВИТКУ
(НА ПРИКЛАДІ НІДЕРЛАНДІВ ТА НІМЕЧЧИНИ)****CAPITALIZATION OF STATE-OWNED DEVELOPMENT BANKS
(ON THE EXAMPLE OF THE NETHERLANDS AND GERMANY)**

Капіталізація державних банків розвитку в сучасних умовах відбувається за рахунок капіталізації прибутку, незважаючи на те, що прибутковість бізнесу не є метою їхньої діяльності, і роль статутного капіталу як ресурсу вкрай незначна, тоді як загальна капіталізація таких установ значно перевищує мінімальні вимоги регулятора. Адекватність капіталу регулюється центральними банками відповідних країн. Кредитний рейтинг такого банку та суверена практично однаковий, що дозволяє банкам розвитку залучати дешеві ресурси на ринку, а не державні кошти. Принциповим моментом у капіталізації є пільгове оподаткування прибутку банку та спрямування прибутку на формування резервів. Мажоритарна частка держави у капіталі національного банку розвитку створює передумови для використання такої установи як інструменту економічної політики держави.

Ключові слова: банк розвитку, регулювання банків, капіталізація банку, кредитний рейтинг, економічна політика.

Капитализация государственных банков развития в современных условиях происходит за счет капитализации прибыли, несмотря на то, что доходность бизнеса не является целью их деятельности, и роль уставного капитала как ресурса крайне незначительна, хотя уровень общей капитализации таких учреждений значительно превышает регулятивные требования. Адекватность капитала регулируется центральными банками соответствующих стран. Кредитный рейтинг такого банка и суверена практически одинаков, что позволяет банкам развития привлекать дешевые ресурсы на рынке, а не государственные средства. Принципиальным моментом в капитализации является льготное налогообложение прибыли банка и направление прибыли на формирование резервов. Мажоритарная доля государства в капитале национального банка развития создает предпосылки для использования такого учреждения в качестве инструмента экономической политики государства.

Ключевые слова: банк развития, регулирование банков, капитализация банка, кредитный рейтинг, экономическая политика.

The common features of the German and Dutch development banks are the global nature of operations, in contrast to the classic national development bank, which focuses on operations in the local market large-scale, as well as attraction of resources in international capital markets at low rates, due to the high credit rating of the issuer and the sovereign. The state (government) is a key but not the sole owner, but this does not prevent the government from using the development bank as an economic policy tool. The principal point in the capitalization is the preferential taxation of the bank's profits and the allocation of profits for the formation of reserves. The majority share of the state in the capital of the national development bank creates the preconditions for the use of such an institution as an instrument of economic policy of the state. It is significant that the authorized capital is a small share of the total capital of banks, and the basis is formed by accumulated reserves. The government practically does not replenish the authorized capital of the development bank, but has created a preferential mechanism for income taxation in order to capitalize profits. Banks' capital is not a development institution's priority resource for financing programs. Regulation of capitalization falls under the general requirements for banks established in the EU and the central bank performs decisive role in supervising their capitalization. KfW is unique in its shareholder structure (jointly owned by the federal and province governments). It seems, that German bank has a more complicated capital adequacy management sys-

tem. A feature of the business model of the Development Bank of the Netherlands FMO is the focus on investment in developing countries, with an emphasis on supporting private entrepreneurship. This is due to the desire to direct the surplus of capital in this European country to support sustainable development around the world. Therefore, more precisely, the FMO should be considered a bank for the development of entrepreneurship in the world, rather than the development of the national economy.

Key words: development bank, bank regulation, bank capitalization, credit rating, economic policy.

Економічне зростання неможливе без державної політики, важливим інструментом якої виступає національний банк розвитку. Капітал банку розвитку виконує роль основного джерела ресурсів для реалізації національних програм. В умовах дефіциту державного бюджету наявні ресурси для формування капіталу національного банку вкрай обмежені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження зарубіжними та вітчизняними економістами діяльності банків розвитку зосереджуються на реалізації програм стимулювання економіки, обділяючи увагою капітал як джерело ресурсів. Серед іноземних фахівців найбільш відомою нині є С. Гріффіт-Джонс, яка очолює групу дослідників національних банків розвитку [8; 9], відзначаючи їх важливий внесок у сталий розвиток та модель бізнесу. У свою чергу українські вчені Ю.В. Кіндзерський [1], В.Л. Коломієць [1], В.В. Корнеєв [3], А.В. Матюшин [4], В.С. Стойка [5] та ін., вивчаючи досвід західноєвропейських банків розвитку, намагаються довести необхідність створення державного банку розвитку, напрями і форми фінансування національних програм, моделі корпоративного управління, залишаючи питання капіталізації на другому плані.

Постановка завдання. Перед економічною теорією постає завдання обґрунтувати пропозиції щодо стартового капіталу банку розвитку, визначити оптимальну структуру акціонерів і показати перспективу залучення стратегічних акціонерів. Автор намагається довести, що навіть у країнах із ринковою економікою участь держави у капіталі банку розвитку є природним явищем. Особлива роль національних банків розвитку розкривається в умовах системних криз, коли необхідно подолати недосконалість ринку (нівелювати «провали ринку»). Подальше розширення операцій і приріст активів у принципі потребує постійного нарощування капіталу, тому постає питання про джерела коштів.

Метою статті є обґрунтування поступового нарощування капіталу національних банків розвитку за рахунок капіталізації прибутку з подальшим залученням боргових ресурсів на ринках капіталу.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо капіталізацію двох державних банків розвитку Західної Європи. Вибір саме цих банків для порівняльного аналізу зумовлений їх особли-

вою моделлю та колосальними масштабами бізнесу. Зазначені банки активно працюють у країнах з перехідною економікою.

Банк FMO був заснований у 1970 році у статусі компанії з обмеженою відповідальністю. Мажоритарним акціонером цього банку є данський уряд (51%), решта часток належить приватним особам, включаючи місцеві банки (у т.ч. ING, Rabobank), асоціаціям робітників та профспілкам.

Інституційні інвестори можуть брати участь у синдигованих позиках та інвестувати в облігації FMO. Усього виділяється 4 напрями залучення інвесторів: управління інвестиціями, синдикативні кредити, пряме фінансування та управління державними фондами. Тому власний капітал не є основним джерелом фінансування програм банку.

Управління інвестиціями FMO здійснює через інвестиційні фонди. Приватні особи, які бажають вкласти свій капітал, користуються послугами дочірньої компанії банку – FMO Investment Management (інвестиційна компанія, яка працює з професійними інвесторами).

Синдикація дає змогу банку мобілізувати більше капіталу від комерційних та інституційних інвесторів, установ фінансування розвитку для розміщення на цільових ринках. Фактично це спільне фінансування проектів із механізмом розподілу ризиків між інвесторами.

FMO фінансує свої інвестиції також за рахунок залучення коштів на ринках державних запозичень та за допомогою розміщень зобов'язань серед приватних інвесторів. Це забезпечує диверсифікацію за ринками, географією, типами інвесторів та строками фінансування.

Одним із ключових факторів привабливості банку для кредиторів (держателів облігацій) є не тільки його капіталізація, але й міцний потенціал його підтримки акціонерами.

Участь держави не обмежена ін'єкціями у статутний капітал. Держава Нідерланди гарантує облігації FMO. Крім того, FMO керує кількома державними фондами. Згідно з річним звітом банку, капіталізація FMO залишається доброю в межах корпоративного апетиту до ризику у 2019 році. Збільшення загальної позиції капіталу насамперед є результатом додавання чистого прибутку. Зниження коефіцієнта загального капіталу з 25,5% у 2018 році до 22,5% у 2019 році та

коефіцієнта загального капіталу першого рівня з 24,6% у 2018 році до 21,8% у 2019 році є результатом збільшення активів, зважених на ризик [7].

Високий рейтинг банку (AAA) дає йому змогу залучати довгострокові ресурси за дуже низькими ставками у різних валютах (табл. 1).

Міцність банку дає йому змогу фінансувати масштабні проекти спільно з іншими кредиторами. На кінець 2019 року банку вдалося залучити 868 мільйонів євро (у 2018 році – 629 мільйонів євро) в межах синдикованих позик. Співвідношення між державними та приватними мобілізованими фондами становить 50 на 50. На додаток до приватних інвесторів, банку вдається залучати до спільних інвестицій державні фонди Нідерландів, ЄС та Фонд зеленого клімату (Green Climate Fund), які орієнтовані на сталий розвиток. Від імені держави Нідерландів банк керує фондами Building Prospects, Access to Energy Fund, the Dutch Fund for Climate and Development (інвестиції 160 млн дол.), MASSIF (64 млн євро фінансування для мікрофінансових організацій) та програмою Capacity Development. Під гарантії Єврокомісії FMO започаткував програми NASIRA (гарантії ЄС у розмірі 75 млн дол. для підприємців-іммігрантів) та Venture Capital (гарантії ЄС у розмірі 40 млн дол. для інноваційних підприємств). В Україні діяльність банку FMO відома кількома проектами. Зокрема, будівництво сонячної електростанції компанії Scates Solar у м. Чигирин потужністю 55 МВт, загальна сума інвестицій за проектом досягає 54 млн, які фінансуються за рахунок боргового фінансування від Європейського банку реконструкції та розвитку та Північної екологічної фінансової корпорації (NEFCO) та Swedfund. Прямі інвестиції у проект Scates Solar зроблено фондом «Доступ до енергії», яким FMO управляє від імені голландського уряду (40%), а Scates Solar є провідним інвестором у власний капітал у проекті з 60% власності. Будівництво розпочалося в середині 2019 року, комерційна експлуатація очікувалася в середині 2020 року.

Міжнародні рейтингові агентства позитивно оцінюють підтримку банку FMO державою [13; 14].

Відносини між FMO та урядом Нідерландів викладені в офіційній угоді, вперше підписа-

ній у 1991 році, доповненій у 1998 році, яка офіційно закріпила суверенну підтримку банку розвитку. Тривалість угоди є невизначеною, і для її розірвання потрібне повідомлення за 12 років будь-якою стороною. Згідно зі статтею 8 (зобов'язання щодо фінансового забезпечення) Угоди уряд відповідає за зобов'язання FMO, включаючи фінансування, залучені на ринках капіталу. Довгострокове зобов'язання Нідерландів з підтримкою FMO також демонструється зобов'язанням суверена в більшості обставин захищати платоспроможність компанії (стаття 7 Угоди). Стаття 7 зазначає, що уряд Нідерландів зобов'язаний покривати всі збитки від операцій, які не можуть бути покриті загальними або спеціальними резервами. Таким чином, наявний капітал не є єдиним джерелом покриття можливих збитків банку.

Стаття 7 Угоди 1998 р. також передбачає, що держава зобов'язана покрити всі збитки банку від ризиків бізнесу, які не можуть бути покриті загальними резервами. Зважаючи на оцінку ймовірності надзвичайної державної підтримки, важливо відзначити, що держава Голландії, маючи відсоток понад 90% власного капіталу, має право на основну частину резервів FMO. Згідно зі статтею 8 угоди про суверенну підтримку, держава юридично зобов'язана надати можливість FMO своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання, зокрема, забезпечуючи ліквідність. Стаття 7 угоди зобов'язує державу за більшості обставин захищати платоспроможність FMO.

Згідно зі статтею 8 Угоди 1998 року, держава повинна запобігати ситуаціям, у яких FMO не в змозі виконати зобов'язання вчасно. У статті вичерпно перераховані види зобов'язань, на які поширюється це зобов'язання. Цей обов'язок існує виключно між державою та FMO. Кредитори компанії не мають прямої вимоги до держави, а стаття 8 формально не становить повної, безумовної гарантії. Тим не менше, рейтингові агентства вважають, що це ефективно забезпечує виконання зобов'язань в повному обсязі завдяки кредитному стану держави. Більше того, на відміну від інших зобов'язань, які держава має перед FMO, стаття 8 не може бути припинена за жодних обставин, поки угода залишається в силі (стаття 10).

Таблиця 1

Залучення боргового капіталу банком FMO у 2019–2020 роках

Дата угоди	Валюта	Сума, млн грош. од.	Ставка купону	Дата погашення
2020-04-01	EUR	500,0	0.125%	2027-04-01
2019-10-24	USD	500,0	1.75%	2024-12-12
2019-05-21	USD	300,0	2.25%	2022-10-21
2019-02-20	USD	500,0	0.75%	2024-02-20

Джерело: Річний звіт банку FMO [7]

У 2014 році FMO отримав повну банківську ліцензію від Нідерландського центрального банку De Nederlandsche, надалі покращивши доступ до міжнародних ринків капіталу та розширивши свої можливості фінансування. По-перше, FMO може повністю скористатися будь-якими екстремними заходами грошово-кредитної політики, які приймає Європейський центральний банк, а по-друге, FMO підпадає під дію Директиви про відновлення та урегулювання банків, а компетентним органом із питань врегулювання у разі краху є центральний банк країни.

Статутний капітал FMO включає 49% акцій категорії «В», які можуть бути у власності приватного сектору, та 51% акцій «А», які можуть бути лише у власності держави. Ані держава, ані приватні акціонери не виявляли інтересу до зміни цієї структури власності. З 1991 по 2005 р. держава інтенсивно поповнювала статутний капітал FMO у середньому щорічно на 45 млн євро, а далі капітал зростав за рахунок прибутку.

Висока адекватність капіталу дає змогу банку обійтися без додаткових інвестицій держави. Однак запланований приріст активів буде вимагати подальшої капіталізації. FMO також отримує вигоду від двосторонніх договорів про уникнення подвійного оподаткування.

Прибуток банку оподатковується, але з пільгами. Дохід від інвестицій в акції та дивіденди звільняється від оподаткування. Прибуток до оподаткування в 2019 році становив 118 млн євро, з яких 85% було звільнено від оподаткування (у 2018 отримано: 165 млн. євро, частка звільнення 46%). Різниця у відсотках звільнення від порівняння з 2018 роком є результатом суттєвих зменшень кредитного портфеля у 2019 році.

Позиція капіталу FMO залишається прийнятною в межах апетиту до ризику у 2019 році. Збільшення загального обсягу капіталу насамперед є результатом додавання чистого прибутку. Оскільки чистий приріст портфеля позик та інвестицій у капітал у 2019 році досяг 0,6 млрд євро, це привело до загального збільшення активів, зважених на ризик, та зниження коефіцієнта адекватності загального капіталу з 25,5% у 2018 до 22,5% у 2019 році та коефіцієнта капіталу першого рівня з 24,6% у 2018 році до 21,8% у 2019 році.

FMO підтримує міцну капіталізацію за допомогою інтегрованої системи планування та управління достатністю капіталу. Функція управління ризиками банку регулярно обчислює достатність капіталу і несе відповідальність за виявлення потенційних проблем із капіталізацією та надання пропозицій і кількісної оцінки можливих втручань на розгляд Комітету з управління активами і пасивами (КУАП)

та Правлінням КУАП. Цей механізм управління капіталом надає керівництву FMO уявлення про те, наскільки стратегія та рівень капіталізації можуть бути вразливими до (несподіваних) змін умов діяльності.

FMO використовує як коефіцієнти адекватності регулятивного капіталу, так і коефіцієнт внутрішнього економічного капіталу для визначення своєї капіталізації. Регулятивні нормативи (адекватність загального капіталу та показник CET1) розраховуються на основі стандартизованого підходу та враховують фінансові й операційні ризики. Внутрішній показник капіталізації (адекватність економічного капіталу) базується на моделі економічного капіталу, в якій найважливішим елементом є кредитний ризик. Інші ризики в межах економічного капіталу FMO – це операційний, ринковий, коригування вартості кредитів, ризик процентної ставки, ризик репутації та ризики проведення діяльності з управління фондами в межах управління FMO Investment B.V.

Адекватність загального капіталу FMO знизилася з 25,5% до 22,5% упродовж 2019 року, але значно перевищує мінімальну вимогу SREP (наглядний процес оцінки необхідного рівня капіталу) та інші нормативні вимоги. Зважаючи на те, що FMO не має додаткового капіталу 1-го рівня та обмеженого капіталу 2-го рівня, коефіцієнт адекватності загального капіталу є більш обмежувачим, ніж коефіцієнт CET-1. Адекватність капіталу зменшилась у 2019 році насамперед завдяки застосуванню ЕВА (Європейського регулятора) правил щодо експозицій, пов'язаних з високим ризиком, що спричинило збільшення розміру активів, зважених на ризик. Додатковим рушієм стали обсяги бізнесу та внаслідок цього збільшення інвестиційного портфеля. Зростання капіталу FMO за рахунок додавання прибутку частково компенсувало вищезазначені ефекти. Аналогічно коефіцієнт економічного капіталу знизився з 16,0% до 14,7%, головним чином за рахунок збільшення інвестиційного портфеля та перегляду внутрішньої моделі кредитного ризику, що відбулося протягом 2019 року. Прибутковість FMO може опинитися під тиском через недавню кризу COVID-19, повний масштаб наслідків якої ще не оцінюється. Зростання портфеля вкладень може виявитися нижчим, ніж очікувалося, через обмежений попит внаслідок економічного сповільнення. Цілком імовірно, що рівень кредитних платежів та резервів збільшиться, а справедлива вартість портфеля інвестицій у приватні структури буде скоригована. Тому керівництво FMO готує заходи щодо пом'якшення наслідків для різних сценаріїв.

Відповідно до Директив ЄС про адекватність капіталу CRR / CRD-IV, від європейських банків вимагається мати достатній капітал для покриття ризиків, з якими вони стикаються. FMO звітує про свою капіталізацію Нідерландському центральному банку (DNB) щокварталу, розраховуючи потреби у капіталі відповідно до стандартизованого підходу для всіх типів ризику. Станом на 31 грудня 2019 року наявний «кваліфікований» капітал FMO дорівнює 2929 млн євро, що робить FMO добре підготовленим до поглиблення потенційних втрат.

Згідно з вимогами регулятора, FMO зобов'язаний вирахувати зі свого регулятивного капіталу частину субординованих позик та вкладень у капітал суб'єктів фінансового сектору понад певні межі. Ці пороги відповідають приблизно 10% регулятивного капіталу. Експозиції, що не перевищують 10%, визначаються ризиком відповідно.

FMO також проводить щорічну оцінку достатності капіталу (ICAAP), в межах якої оцінює достатність капіталу з урахуванням усіх видів суттєвого ризику, стрес-тестування. Нідерландський центральний банк DNB на 2020 рік DNB встановив пруденційну вимогу щодо адекватності загального капіталу SREP у розмірі 16,8%, а CET1 – 13,3%. Загальна пруденційна вимога до рівня капіталізації складається із адекватності загального капіталу за SREP (13,3%), комбінованої вимоги до буфера капіталу (2,5%) та надбавки згідно з Керівним принципом Базелю 2 (1%).

Потрібний рівень буфера, що застосовується до FMO, складається з буфера консервації капіталу та специфічного для установи антициклічного буфера. Станом на 2019 рік буфер збереження капіталу визнано на рівні 2,5%.

Коефіцієнт регулятивного цільового капіталу FMO включає «динамічний валютний буфер», створений для покриття змін у адекватності регулятивного капіталу унаслідок коливання курсу EUR / USD, які не охоплені хеджуванням.

Окрім регулятивного капіталу, FMO застосовує модель економічного капіталу (ЕК). Економічний капітал обчислюється з використанням консервативного довірчого інтервалу 99,99%. Цей рівень вибраний для підтримки відповідності рейтингу AAA. Модель ЕК відрізняється в двох елементах від нормативів адекватності регулятивного капіталу. По-перше, ЕК фіксує ризику, які не охоплені в Стовпу 1 Базелю: ризик репутації, ризик процентних ставок у банківській книзі та ризику ведення діяльності з управління фондами в рамках дочірньої структури FMO Investment Management B.V. По-друге, модель ЕК застосовує внутрішній

модельний підхід щодо кредитного ризику, що виникає внаслідок позикового портфеля кредитів. Портфель кредитів фінансовим установам на ринках країн, що розвиваються, характеризується підвищеним кредитним ризиком, аніж для кредитних установ у розвинених країнах. Внутрішня модель більш чутлива до ризику, що приводить до більш високої вимоги до рівня капіталу, ніж вимагає стандартизований підхід. Найважливіші параметри для обчислення вимог до капіталу для кредитного ризику – це ймовірність дефолту та рівень збитків у разі дефолту, розрахованих за допомогою внутрішнього рейтингу кредитного ризику FMO.

На думку агентства Fitch, здається дуже мало ймовірним, що держава відмовиться від мажоритарної частки у капіталі FMO через умови угоди про підтримку. Міністерство фінансів та Міністерство закордонних справ спільно здійснюють нагляд за діяльністю та обліком в FMO [13].

Банк KfW є публічно-правовою установою і був заснований у 1948 році. Сьогодні банк пропонує різні фінансові послуги, включаючи інвестиції, експорт та проектне фінансування.

Німецька фінансова установа для відновлення KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau) була заснована у 1948 році та має статус корпорації за публічним правом. Закон про KfW передбачав розподіл кредитних коштів за Європейською програмою відновлення (загальновідомою як План Маршалла). Акціонери цього банку розвитку – Федеративна Республіка Німеччини (80%) та федеральні землі Німеччини (20%). До групи входять також KfW IPEX-Bank, DEG, KfW Capital та інші. Завдяки найвищому рівню кредитоспроможності KfW Group та додатковій гарантії, що забезпечується механізмом інституційної відповідальності (Anstaltslast) та прямою гарантією ФРН, агентства Moody's та Standard & Poor's присвоїли банку KfW максимальний кредитний рейтинг Aaa та AAA відповідно.

Moody's, зважаючи на те, що уряд Німеччини прямо та безумовно гарантує всі зобов'язання KfW, прирівнює рейтинги цього банку до рейтингів суверена, виходячи з повного перекидання ризику на державу як поручителя. Ця позиція також враховує, по-перше, унікальну політичну функцію банку в країні, по-друге, стратегічне узгодження з політичними цілями федерального уряду, по-третє, повну власність уряду та, по-четверте, регулятивний нагляд з боку Федерального міністерства фінансів. Крім того, агентство визнає важливу роль KfW як найбільшого банку Німеччини з розвитку, стабільні його основні операційні показники та міцний профіль ризику [15].

Обов'язкове утримання прибутку від розподілу на виплату дивідендів стає на захисті капіталу банку. Відповідно до закону про KfW, ця установа знаходиться під безпосереднім наглядом Федерального міністерства фінансів за погодженням із Федеральним міністерством економічних питань та енергетики. Після змін у липні 2013 року до закону про KfW, ключові стандарти банківського нагляду відповідно до Німецького закону про банківську діяльність (Kreditwesengesetz) та відповідного законодавства Європейського Союзу застосовуються аналогічно до KfW. Більшість із цих стандартів офіційно застосовуються з 1 січня 2016 року. Нагляд за вищезазначеними стандартами покладено на Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (BaFin), національного регулятора, що діє у співпраці з центральним банком ФРН (Deutsche Bundesbank) та Європейським центральним банком. Контроль дотримання тих стандартів, що не стосуються банківського нагляду, залишається у компетенції Федерального міністерства фінансів за погодженням з Федеральним міністерством економіки та енергетики.

У 2019 році KfW продовжував нарощувати рівень свого капіталу, зберігаючи високий рівень прибутковості. Оскільки банк не підлягає оподаткуванню і йому заборонено розподіляти прибуток, він спрямовує його на спеціальні та загальні резервні фонди. У червні 2017 року банк отримав схвалення від німецького регулятора BaFin для розрахунку своїх вимог до регулятивного капіталу відповідно до вдосконаленого внутрішнього рейтингового підходу (IRBA) для більшості свого портфеля. За підходом IRBA, банк повідомив про адекватність капіталу першого рівня (СЕТ1) та загального капіталу 21,1% і 20,6% відповідно станом на вересень 2019 року. Незначне зниження капіталізації відбулося в основному за рахунок методологічних коректив, ефекту обмінного курсу долара США до євро та зниження рейтингу окремих бізнес-партнерів. Адекватність загального капіталу KfW становила 15,7% станом на кінець 2018 року та містила додаткову компоненту у розмірі 5,8% за вимогою Стопу 2 Базелю, яка складається з 3,0% регулярного буфера за наглядовою оцінкою необхідного капіталу (SREP) та спеціального буфера капіталу на рівні 2,8%. Ці буфери регулятори банку запровадили за результатами оцінки ризиків інформаційних технологій, внутрішнього контролю та інших операційних ризиків. За перші дев'ять місяців 2019 року прибуток KfW зростав позитивно, незважаючи на негативні наслідки середовища із низькою процентною ставкою. Банк заробив 1,9 млрд. євро чистого процентного доходу, що на 3% більше порівняно з аналогічним періодом роком раніше. Дохід від комісії досяг

387 млн євро, що на 42% більше, ніж рік тому, що включає відстрочену компенсацію за запуск нових програм попередніх років. Операційні витрати залишилися на колишньому рівні 944 млн євро, як рік тому. На 2020 рік і, можливо, за його межами керівництво банку очікує, що середовище низької процентної ставки продовжить чинити певний тиск на чистий процентний дохід банку. Крім того, потенційно більші видатки на формування резервів за кредитними ризиками можуть негативно вплинути на прибутковість банку.

Державна підтримка KfW підкріплюється зобов'язанням з обслуговування (Anstaltslast) від свого поручителя, а також додатковою гарантією від уряду Німеччини. На додаток до існуючого зобов'язання, у квітні 1998 року банк отримав повну та безумовну гарантію шляхом внесення змін до закону про KfW. Відповідно до цього закону, уряд гарантує усі зобов'язання KfW, а право власності на банк обмежується його нинішніми акціонерами. Таким чином, правовий статус банку фактично забезпечує його майбутнє як повністю підтримуваний Німеччиною банк розвитку.

KfW пройшов інспектуванню з боку BaFin та Німецького центрального банку. Оцінки були зосереджені на таких сферах, як процес оцінювання адекватності внутрішнього капіталу (SREP), вимірювання кредитного ризику, процеси контролю за ризиками, ІТ-системи та протидія відмиванню грошей. Перевірка привела до встановлення буфера капіталізації 2,75%. Керівництво розраховує зменшити це з часом, вдосконалюючи внутрішні процеси та системи. Удосконалення Угоди про Базель-3 приведе до подальших суттєвих викликів, починаючи з 2022 року, особливо стосовно менш сприятливого регулюючого режиму забезпечення застави для великого бізнесу зі стимулювання національної економіки, коли KfW передає свої кошти банкам за зобов'язаннями, що дозволяють KfW звертатися до кінцевих позичальників.

Загальна вимога до капіталу була встановлена банком на рівні 15,7% на кінець 2018 року. Починаючи з першого кварталу 2019 року, запроваджено буфер збереження (консервації) капіталу на рівні 625 процентних пунктів та нового буфера системного ризику у 33 п.п. в 2019 році, потім ще 67 п.п. у період 2020–2021 рр. Станом на YE 2018, KfW повідомив про 20,1% загального коефіцієнта капіталу, що складається майже повністю з основного капіталу першого рівня. Це залишає банку комфортний буфер вище його мінімальних вимог. KfW не публікує коефіцієнт важеля, але за відношення власного капіталу до активів понад 6% він повинен бути набагато вище нормативного мінімуму ЄС.

Рейтингові агентства вважають, що KfW є урядовою організацією, тому прирівнює рейтинги для KfW до рейтингів суверена (AAA із стабільним прогнозом), оскільки є майже певна вірогідність того, що KfW отримає своєчасну і досить надзвичайну підтримку з боку уряду Німеччини у разі фінансових негараздів. Підставами для цього є кілька факторів: по-перше, вирішальна роль федерального уряду, враховуючи, що KfW є флагманським банком розвитку Німеччини та однією з найбільших фінансових установ країни, а Уряд використовує KfW для реалізації своїх цілей економічної політики, наприклад, через програми субсидованих позик; по-друге, органічний зв'язок із федеральним урядом Німеччини та, меншою мірою, з урядами земель. За механізмом гарантії кредитори KfW можуть звертати свої вимоги безпосередньо до федерального уряду без попереднього звернення до банку, а федеральний уряд завжди буде нести відповідальність за фінансові зобов'язання KfW. Крім того, згідно зі своїм зобов'язанням з юридичного обслуговування (Anstaltslast), федеральний уряд зобов'язаний захищати економічну міцність KfW та підтримувати здатність KfW своєчасно керувати та виконувати свої зобов'язання. Зобов'язання Федерального уряду за його гарантією та за його зобов'язанням щодо юридичного обслуговування застосовуються без будь-якого подальшого рішення парламенту. Тому у рейтингових агентствах немає сумнівів щодо схильності німецького уряду підтримувати державну корпорацію, і у нього є достатні фінансові ресурси для цього.

Банк не орієнтований на прибуток як самоціль, але має на меті отримати прибуток щонайменше 1 мільярд євро на рік, який не може бути розподілений власникам відповідно до закону, що регулює діяльність KfW. Федеральний уряд вживатиме заходів для підтримання капіталізації KfW, навіть якщо майбутні правила банківського регулювання (так звана «Базельська Угода IV») підвищать вимоги до капіталізації для KfW з 2022 року. S&P Global Ratings вважає, що потенційні заходи можуть включати інвес-

тиції у капітал федерального уряду, зменшення обсягів ризикових активів або регуляторне зниження вимоги.

Рейтингові агентства виключають імовірність приватизації KfW, оскільки KfW відіграє вирішальну роль для німецького уряду під час здійснення економічної політики. KfW розподіляє прибуток лише у статутні та спеціальні резерви. Рада наглядових директорів KfW контролює загальну діяльність KfW та має повноваження призначати чи звільняти членів Правління. До складу наглядової ради входять кілька міністрів, представники парламенту, представники приватного сектору та профспілок, які призначаються за погодженням із федеральним урядом. Відповідно до суспільної місії KfW, федеральні міністри фінансів, економіки та енергетики виконують обов'язки відповідно голови та заступника голови ради директорів. Нагляд за KfW з боку Федерального фінансового управління Німеччини був встановлений у 2013 році міністерським указом, який також визначає положення банківського регулювання, що застосовуються до KfW за аналогією. KfW звільнений від режиму реструктуризації та врегулювання банків, але KfW підпадає під вимоги регуляторної звітності щодо коефіцієнтів капіталізації. З 2017 року KfW має право розраховувати свої вимоги до регулятивного капіталу, використовуючи вдоскоалений внутрішній рейтинговий підхід (IRBA) для більшої частини свого портфеля.

У 2020 році уряд Німеччини створив механізм рефінансування KfW через Wirtschaftsstabilisierungsfonds (WSF, або Фонд економічної стабілізації), спеціальний фонд, яким управляє Німецьке фінансове агентство. KfW отримає додатковий ресурс від WSF на суму до 100 млрд євро для фінансування кредитів підприємств, постраждалих від кризи [12].

Висновки. Спільними рисами розглянутих банків розвитку є глобальний характер операцій, на відміну від класичного національного банку розвитку, що зосереджений на операціях на місцевому ринку. Держава (уряд країни) є ключовим, але не єдиним власником, але це не заважає уряду використовувати банк

Таблиця 2

Ключові показники капіталізації KfW, млрд євро

	31.12 2018	31.12.2019	Приріст
Загальні активи	485,8	506,0	4%
Кредитний портфель	483,5	486,2	1%
Капітал	30,3	31,4	4%
Статутний капітал	3,3	3,3	0%
Вартість під ризиком	140,8	138,8	-1%
Адекватність капіталу 1 рівня	20,10%	21,30%	

Джерело: Річний звіт KfW за 2019 рік [11]

розвитку як інструмент економічної політики. Спільною рисою банків є масштабне залучення ресурсів на міжнародних ринках капіталу за низькими ставками, що зумовлено високим кредитним рейтингом емітента та суверена. Показово, що статутний капітал становить незначну частку загального капіталу банків, а основу формують накопичені резерви. Держава практично не поповнює статутний капітал банку розвитку, але створила пільговий механізм оподаткування прибутків з метою їх капіталізації. Капітал банків не є пріоритетним ресурсом установи розвитку для фінансування програм. Регулювання капіталізації підпадає під загальні вимоги до банків, які встановлені

у ЄС, і визначальна роль центральних банків у нагляді за їх капіталізацією. Банк KfW унікальний за своєю структурою акціонерів (спільна власність федерального та земельних урядів). У німецькому банку більш досконала система управління адекватністю капіталу. Особливістю моделі бізнесу банку розвитку Нідерландів FMO є спрямованість цієї установи на інвестиції у країни, що розвиваються, з акцентом на підтримці приватного підприємництва. Це пояснюється прагненням спрямувати надлишок капіталу в цій європейській країні на підтримку сталого розвитку в усьому світі. Тому більш точно його слід вважати банком розвитку підприємництва у світі, а не розвитку національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Кіндзерський Ю.В. Засади формування ефективної моделі банку розвитку в Україні. *Економіка України*. 2011. № 10. С. 41–53.
2. Коломієць В.Л. Державні банки розвитку та їх роль у реалізації фінансової політики. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 4. С. 62–65.
3. Корнеев В.В., Нікітін А.В. Банки розвитку і перспективи відновлення кредитування економіки. *Фінанси, облік і аудит : зб. наук. пр. ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол.: В.М. Федосов (голов. ред.) [та ін.]*. Київ : КНЕУ, 2016. Вип. 1. С. 47–65.
4. Матюшин А.В., Аборчи А.В. Национальные банки развития как инструмент обеспечения неиндустриального роста. *Економіка промисловості*. 2016. № 1 (73). С. 17–42.
5. Стойка В.С. Антикризисное управление банковской системой Украины в современных условиях. Монография / под ред. И.Г. Бритченко. Nowy Sącz: Wydawnictwo i Drukarnia Nova Sandec, 2017. – 355 с.
6. Crisis Talk – with Frank Czichowski of KfW. By Toby Fildes 22 Apr 2020. URL: <https://www.globalcapital.com/article/b119schv8pj915/crisis-talk-with-frank-czichowski-of-kfw>.
7. FMO Annual report 2019. FMO Official site. URL: <https://annualreport.fmo.nl/2019/annual-report-2019/at-a-glance/2019-performance>.
8. Griffith-Jones Stephany and Ocampo José Antonio. The Future of National Development Banks. Published to Oxford Scholarship Online: November 2018. URL: <https://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/oso/9780198827948.001.0001/oso-9780198827948>.
9. Griffith-Jones Stephany. National Development Banks and Sustainable Infrastructure; the case of KfW. GEGI Working Paper 006, 07/2016. URL: https://www.bu.edu/pardeeschool/files/2016/07/GriffithJones.Final_.pdf.
10. Irigoyen Claudia. KfW Development Bank. Centre for Public Impact. March 27, 2017. URL: <https://www.centreforpublicimpact.org/case-study/kfw-development-bank/>
11. KfW Annual Report 2019. KfW Official site. URL: [https://www.kfw.de/KfW-Group/Service/Download-Center/Financial-Publications-\(D-EN\)/Gesch%C3%A4ftsbericht/](https://www.kfw.de/KfW-Group/Service/Download-Center/Financial-Publications-(D-EN)/Gesch%C3%A4ftsbericht/).
12. Minister Altmaier: “Unprecedented support programme for employees and enterprises”. 27/03/2020. Press Release – Federal ministry for economic affairs and energy. URL: <https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Pressemitteilungen/2020/20200327-altmaier-unprecedented-support-programme-for-employees-and-enterprises.html>.
13. Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden N.V. (FMO). Credit Rating report. Fitch Rating. URL: <https://www.fitchratings.com/research/international-public-finance/fitch-affirms-fmo-at-aaa-outlook-stable-26-03-2020>.
14. Standard & Poor's Credit Rating Reports. (2019, December). FMO Official site. URL: <https://www.fmo.nl/ratings>.
15. Credit Opinion. Moody's. 20 February 2020. KfW Official site. URL: <https://www.kfw.de/PDF/Investor-Relations/Pdf-Dokumente-Investor-Relations/2020.02-KfW-CO-published.pdf>.

References:

1. Kindzerskyj Yu.V. (2011) Zasady formuvannya efektyvnoyi modeli banku rozvytku v Ukraini. *Ekonomika Ukrainy*. No. 10. Pp. 41–53.
2. Kolomiets, V. (2017), "State banks of development and their role in the realization of financial policy", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, No. 4, pp. 62–65.
3. Korniyev V.V., Nikitin A.V. (2016) Banky rozvytku i perspektyvy vidnovlennya kredytuvannya ekonomiky. *Finansy, oblik i audyt : zb. nauk. pr. DVNZ «Kyiv. nacz. ekon. un-t im. Vadyma Getmana» ; redkol.: V. M. Fedosov (golov. red.) [ta in.]. Kyiv : KNEU, Vol. 1. Pp. 47–65.*
4. Matyushyn A.V., Aborchy A.V. (2016) Natsionalnye banky razvytyya kak ynstrument obespechenyya neoyndustrialnogo rosta. *Ekonomika promyslovosti*. No 1 (73). Pp. 17–42.
5. Stojka V.S. (2017) Antykryzysnoe upravlenye bankovskoj systemoj Ukrainy v sovremennykh uslovyiah. *Monografyya / pod red. Y.G. Brytchenko. Nowy Sącz: Wydawnictwo i Drukarnia Nova Sandec. – 355 p.*
6. Crisis Talk – with Frank Czichowski of KfW (2020). By Toby Fildes 22 Apr 2020. URL: <https://www.globalcapital.com/article/b1l9schv8pj915/crisis-talk-with-frank-czichowski-of-kfw>
7. FMO Annual report 2019. (2019) FMO Official site. URL: <https://annualreport.fmo.nl/2019/annual-report-2019/at-a-glance/2019-performance>.
8. Griffith-Jones Stephany and Ocampo José Antonio. (2018) The Future of National Development Banks. Published to Oxford Scholarship Online: November 2018. URL: <https://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/oso/9780198827948.001.0001/oso-9780198827948>
9. Griffith-Jones Stephany. (2016) National Development Banks and Sustainable Infrastructure; the case of KfW. GEGI Working Paper 006, 07/2016. URL: https://www.bu.edu/pardeeschool/files/2016/07/GriffithJones.Final_.pdf.
10. Irigoyen Claudia. (2017) KfW Development Bank. Centre for Public Impact. March 27, 2017. URL: <https://www.centreforpublicimpact.org/case-study/kfw-development-bank/>.
11. KfW Annual Report 2019. (2019) KfW Official site. URL: [https://www.kfw.de/KfW-Group/Service/Download-Center/Financial-Publications-\(D-EN\)/Gesch%C3%A4ftsbericht/](https://www.kfw.de/KfW-Group/Service/Download-Center/Financial-Publications-(D-EN)/Gesch%C3%A4ftsbericht/).
12. Minister Altmaier: "Unprecedented support programme for employees and enterprises". (2020) 27/03/2020. Press Release – Federal ministry for economic affairs and energy. URL: <https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Pressemitteilungen/2020/20200327-altmaier-unprecedented-support-programme-for-employees-and-enterprises.html>.
13. Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden N.V. (FMO). (2020) Credit Rating report. Fitch Rating. URL: <https://www.fitchratings.com/research/international-public-finance/fitch-affirms-fmo-at-aaa-outlook-stable-26-03-2020>.
14. Standard & Poor's Credit Rating Reports. (2019, December). FMO Official site. URL: <https://www.fmo.nl/ratings>.
15. Credit Opinion. Moodys. (2020) 20 February. KfW Official site. URL: <https://www.kfw.de/PDF/Investor-Relations/Pdf-Dokumente-Investor-Relations/2020.02-KfW-CO-published.pdf>.